

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор закладу вищої освіти

з наукової роботи

Полтавського державного медичного

університету

професор **І.П. Кайдашев**

«» 21 листопада 2024 р.

**ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ
ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ**

за результатами фахового семінару при Полтавському державному медичному університеті щодо попередньої експертизи дисертаційної роботи аспірантки

Коросташової Марії Анатоліївни за темою

«Удосконалення діагностики та комплексного лікування пацієнтів з дисфункціями скронево-нижньощелепного суглобу, обумовлених змінами гормонального стану»,

поданої на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 221 – Стоматологія

(протокол № 21 від 21 листопада 2024 року)

Голова засідання - д.мед.н., професор Силенко Ю.І.

Секретар засідання - к.б.н., доцент Соколенко В.М.

На засіданні були присутні: доктор медичних наук, професор, перший проректор закладу вищої освіти науково-педагогічної роботи, професор закладу вищої освіти кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією Дворник В.М.; доктор медичних наук, професор, проректор закладу вищої освіти з навчальної роботи, професор закладу вищої освіти кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Аветіков Д. С.; доктор медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Силенко Ю. І.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Куроедова В. Д.; доктор медичних наук, професор, завідувач

кафедри терапевтичної стоматології Петрушанко Т. О.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри акушерства та гінекології №2 Ліхачов В. К.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології Король Д. М.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології Ткаченко І. М.; кандидат медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Скрипнікова Т. П.; доктор медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри терапевтичної стоматології Попович І. Ю.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Колісник І. А.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Новіков В.М.; кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Гуржій О. В.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Іваницька О. С.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Виженко Є. Є.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Стасюк О. А.; кандидат біологічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри фізіології Соколенко В. М.

Всього присутніх: 17 осіб.

Порядок денний:

Попередня експертиза дисертаційної роботи аспірантки очної (денної) форми навчання кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Коросташової Марії Анатоліївни за темою **«Удосконалення діагностики та комплексного лікування пацієнтів з дисфункціями скронево-нижньощелепного суглобу, обумовлених змінами гормонального стану»** на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія.

Тема дисертації на здобуття ступеня доктора філософії затверджена на засіданні кафедри пропедевтики хірургічної стоматології УМСА (протокол № 3 від 29.09.2020 р.), на засіданні Проблемної комісії «Стоматологія» УМСА (протокол № 61 від 17.09.2020 р.) та на засіданні Вченої ради стоматологічного факультету УМСА (протокол № 3 від 28.10.2020 р.).

Дисертаційна робота була виконана на базі кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Полтавського державного медичного університету у рамках науково-дослідницької теми «Обґрунтування комплексного лікування функціональних порушень та удосконалення технологій оперативних втручань при захворюваннях щелепно-лицевої ділянки». Державний реєстраційний номер 0120U105551».

Науковий керівник – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики хірургічної стоматології **Новіков Вадим Михайлович**.

Рецензенти:

Куроєдова Віра Дмитрівна – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Полтавського державного медичного університету, має 3 наукові публікації, опубліковані впродовж останніх п'яти років, за науковим напрямом, за яким підготовлено дисертацію здобувача, серед яких 2 публікації у виданнях, проіндексованих у базі даних Scopus; не входила до складу разових спеціалізованих рад більше восьми разів протягом останнього року, не є співавтором наукових публікацій здобувача, не входить до числа близьких осіб здобувача; не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача; володіє мовою захисту дисертації в обсязі, достатньому для кваліфікованого проведення атестації здобувача, не працює (не працювала) на керівних посадах у закладах, установах, організаціях, що незаконно провадять (провадили) свою діяльність на тимчасово окупованих територіях України; не притягувалася до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності, здобула ступінь кандидата наук більш ніж за три роки до дати утворення разової спеціалізованої вченої ради.

Слухали: аспірантку кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Коросташову Марію Анатоліївну.

Шановний пане голову! Шановні члени фахового семінару, рецензенти та всі присутні!

Дозвольте до Вашої уваги представити результати нашого дослідження за темою «Удосконалення діагностики та комплексного лікування пацієнтів з дисфункціями скронево-нижньощелепного суглобу, обумовлених змінами гормонального стану».

(СЛАЙД 1) Схильність до ДСНЩС у жінок має статеву залежність, що пов'язана з гормональними коливаннями протягом життя. Особливо актуальним є порівняння ризику дисфункції між жінками менструального періоду, у яких спостерігаються регулярні коливання естрогену, та жінками з вторинною аменореєю, які часто мають низькі стабільні рівні естрогену. Це дозволяє виявити особливості ризику розвитку патології СНЩС залежно від гормонального фону, що може сприяти оптимізації підходів до діагностики та лікування.

За даними багатьох дослідників звернення жінок з суглобовими патологіями становить 90%.

За чотири роки досліджень порахований відсоток звернень жінок, порівняно з чоловіками, який дорівнює 88%.

На сьогодні жодних фундаментальних досліджень, які б однозначно вказували на кореляцію між рівнями естрадіолу та дегенеративними змінами менісків у СНЩС, знайти не вдалося. Існуючі дослідження, в основному, зосереджені на загальному впливі естрадіолу та його коливань на патології суглоба, включаючи остеоартрит та структурні зміни в кістковій і хрящовій тканині, особливо в період менопаузи чи після неї, де низький рівень естрадіолу асоціюється з підвищеним болем та погіршенням стану суглоба.

(СЛАЙД 3) Метою дослідження було підвищення ефективності діагностики у пацієнтів з хворобами скронево-нижньощелепного суглоба через вивчення впливу гормональних змін на функцію та топографію елементів суглоба та подальше застосування ортопедичної корекції в складі комплексного лікування.

(СЛАЙД 4) Для вирішення мети ми поставили 6 задач. Наш план презентації побудований як відповідь на кожен з них.

1. Визначити фактори ризику патологій СНЩС.

2. Оцінити кореляцію між внутрішньосуглобовими патологіями СНЩС та анамнестичними показниками у пацієнток груп дослідження та контролю.
3. Встановити кореляційний зв'язок між рівнями естрадіолу й остеокальцину (ОК) та патологічними змінами СНЩС.
4. Вивчити щільність структури меніска у пацієнтів з ДСНЩС шляхом аналізу магнітно-резонансної томографії.
5. Визначити ефективність оклюзійної терапії у пацієнтів із ДСНЩС на основі дослідження біоелектричної активності жувальних м'язів
6. Запропонувати нову класифікацію ДСНЩС за патогенезом.

(СЛАЙД 5) Для визначення факторів ризику нами було досліджено 338 осіб. З них сформовано 3 групи. В жінок групи дослідження та в чоловіків групи спостереження діагностована дисфункція. Велика різниця у кількості пацієнтів між статевими групами (223 і 45) мала особливий інтерес, що й спонукало до формування тематики даного дослідження. В науковій роботі ми намагалися виявити фактори ризику дисфункції суглобу, однією з якої була статева схильність до скронево-нижньощелепних розладів.

Крім того, було сформовано групу контролю, до якої увійшли студентки 3 курсу зі здоровим суглобом.

(СЛАЙД 6) З першої групи було відібрано пацієнток з МЦ та пацієнток з аменоресєю, для подальших досліджень. Крім того з підгрупи МЦ утворено пацієнток з гінекологічними патологіями та з відсутніми гінекологічними патологіями.

(СЛАЙД 7) Лікування дисфункції СНЩС у пацієнток проводилось за умови санованої ротової порожнини. Якщо попередньо діагностувались стоматологічні проблеми, то пацієнтів направляли на санацію. Ортопедичне та ортодонтичне лікування, за потреби здійснювалося безпосередньо після шинної терапії.

Особливий протокол обстеження характеризується детальним дослідженням групи жінок з дисфункцією, до якої входить збір гінекологічного анамнезу за допомогою специфічної анкети, МРТ-діагностика СНЩС, визначення рівнів E2 та ОК ЕМГ для контролю стану жувальних м'язів під час шинної терапії.

(СЛАЙД 8) Однією із задач було визначення факторів ризику. Спочатку ми проаналізували різницю у частоті внутрішньосуглобових патологій між чоловіками та жінками, далі визначали фактори ризику патологій суглобу при наявності гінекологічних патологій і з'ясовували ризики у пацієнок з аменореєю.

(СЛАЙД 9,10,11) Крім того, виявлено, що частота випадків остеоартрозу та гіпоплазії виростків у пацієнтів статистично значущо залежить від статі. Це свідчить про те, що жінки більш схильні до розвитку остеоартрозу порівняно з чоловіками, які частіше страждають на гіпоплазію виростків.

(СЛАЙД 12) Наступна задача стосувалася визначення кореляції між внутрішньосуглобовими патологіями та анамнестичними показниками у пацієнок груп дослідження та контролю.

За допомогою СА досліджений гінекологічний та гормональний анамнез.

(СЛАЙД 13) Виявлений зв'язок між кількістю пологів та розвитком ДСНЩС. Натомість, синдром полікістозу яєчників також може бути пов'язаний з ДСНЩС.

(СЛАЙД 14). Виявлено, що дані медичного анамнезу корелюють найчастіше зі структурними змінами суглоба, ніж з механічними. А саме, з дегенеративними змінами менісків, сплюсненістю суглобових головок, та остеопітами.

(СЛАЙД 15) Наступна задача стосувалась взаємозв'язку E2 з патологіями СНЩС. Дані результатів свідчать, що при зниженні естрадіолу збільшується частота дегенеративних змін менісків. Аналіз інших внутрішньосуглобових патологій показав незначущі результати.

(СЛАЙД 16) При дослідженні кореляцій ОК з патологіями СНЩС, виявлений позитивний зв'язок у пацієнок ПМЦ між рівнем ОК та ГВ.

(СЛАЙД 17) Під час дослідження статевих відмінностей в розвитку дегенеративних змін менісків на МР-томограмах нами вперше було використано програму Siemens Magnetom Avanto для вимірювання протонної щільності менісків (ПЩМ) СНЩС, що дозволило встановити різницю у протонній щільності заднього та переднього країв менісків у чоловіків та жінок.

МРТ є пріоритетним методом дослідження. «Протонна щільність менісків» є належною назвою для характеристики кількості протонів (ядер водню), які можуть бути виявлені у тканині меніска при МРТ. Зазвичай зниження або підвищення значень протонної щільності вказує на зменшення або збільшення кількості ядер водню в конкретній ділянці. Вивчення змін показників ПЩ дозволить оцінити її доцільність у практичній діяльності.

(СЛАЙД 18) Проводився кореляційний аналіз за Кендалом з метою виявлення зв'язку між дегенеративними змінами менісків та їх показниками протонної щільності, для визначення статевих відмінностей.

(СЛАЙД 19) Значущі результати вказують, що дегенеративні зміни меніска провокують збільшення ядер протонів у задніх краях верхньої та нижньої смуг і нижньої смуги проміжної зони.

У пацієнтів чоловічої статі відсутній зв'язок між ПЩМ будь-яких ділянок та його дегенеративними змінами.

(СЛАЙД 20) Оцінювалися статеві та гормональні відмінності ПЩМ переднього та заднього країв менісків.

(СЛАЙД 21) Дані результати свідчать про більшу стійкість чоловічого організму порівняно з жіночим, що може пояснювати вищу поширеність дисфункції серед жінок. Таким чином, дослідження демонструє, що статеві відмінності мають значний вплив на показники ПЩМ. Результати також пояснюють та підтверджують різницю між ПЩ переднього і заднього країв менісків.

(СЛАЙД 22) Визначено ефективність оклюзійної терапії у пацієнтів із ДСНЩС на основі дослідження біоелектричної активності жувальних м'язів.

(СЛАЙД 23) ЕМГ досліджували на різних етапах використання капи, визначивши три періоди адаптації м'язів.

Сформовано групи порівняння:

Порівняння активності до і під час використання капи.

Порівняння активності під час та після використання капи.

Порівняння активності до і після використання капи.

(СЛАЙД 24) Для оцінки біоелектричної активності жувальних м'язів використовували різні параметри турно-амплітудного аналізу ЕМГ:

- Максимальна амплітуда
- Середня амплітуда
- Сумарна амплітуда
- Середня частота
- Відношення амплітуди до частоти

(СЛАЙД 25) Використання капи має значний вплив на зниження електроміографічної активності жувальних м'язів у пацієнтів із дисфункцією, зменшує асиметрію між правою та лівою сторонами, а також оптимізує частотні показники м'язової діяльності. Вплив капи найбільш виражений під час її носіння, але зберігається певний час після її зняття. Проте після припинення використання капи, м'язова активність поступово повертається до вихідних показників, що вказує на перебудову м'язової активності та адаптацію м'язів до капи.

(СЛАЙД 26) На фото наведено реакція зубощелепного комплексу пацієнтки на капу Michigan-splint. На початкових етапах лікування пацієнтка відмічала деякий дискомфорт та напруження в м'язах, який зник через декілька тижнів. Головною причиною таких явищ є фізіологічна перебудова м'язового рефлексу, що передбачає напруження в м'язах і подразнення нервових закінчень у них за рахунок зміни звичної оклюзії.

(СЛАЙД 27) По завершенню лікування оклюзійною шиною помітне роз'єднання прикусу переважно зліва, відновлення центральної лінії. Позитивна динаміка підтверджується на контрольному МРТ.

(СЛАЙД 28) На МРТ-скані під номером 1, де пацієнтка використовує капу, помітна динаміка зміщень менісків при закритому роті, порівняно з томограмами перед лікуванням. Суглобовий меніск займає своє анатомо-топографічне положення відносно центру суглобової головки. При відкритому роті суглобові головки рухаються до центру горбка скроневої кістки.

На МРТ-скані під номером 2, де пацієнтка знаходиться без капи динаміка зміщень менісків без змін. Суглобові головки при відкритому роті досягають

центра горбка скроневої кістки, порівняно з томограмами до лікування, що говорить про позитивну динаміку.

(СЛАЙД 29) Остання задача дослідження стосувалась формування класифікації суглобових порушень згідно МРТ. Запропоновано **класифікацію внутрішньосуглобових порушень СНЩС за патогенезом.**

(СЛАЙД 30) При проведенні МРТ дослідження визначені найбільші комбінації які зустрічалися: ДМ і ОА ГВ; ДМ і ОА; ДМ без супутніх змін ; ГВ без супутніх змін; ОА без супутніх змін.

(СЛАЙД 31) В даній класифікації латинецею позначені механічні порушення (А, В, С), цифри від 1 до 6 позначають структурні порушення. Структурні та механічні порушення можуть комбінуватися, а також бути як окремими патологіями.

(СЛАЙД 32) Перший тип визначає відсутність структурних змін. Тому в даний тип відноситься дислокація менісків, яка може бути як передня часткова дислокація з редукцією, передня повна дислокація з редукцією та передня повна дислокація без редукції.

Передні вивихи є найбільш поширеними. За нашими даними з усіх в/с порушень частота передніх вивихів з редукцією = 97%.

(СЛАЙД 33) 2 тип - Гіпоплазія виростків. Гіпоплазія виростків також може поєднуватися з механічними порушеннями

(СЛАЙД 34) 3, 4, та 5 тип – ОА.

(СЛАЙД 35) 6 тип – ГВ+ОА. Така комбінація зустрічалася у 9% випадків.

(СЛАЙД 36) До вашої уваги представлені механічні порушення, які мають позначатися латинецею.

А - Варіант часткової передньої дислокації суглобового диска з редукцією.

(СЛАЙД 37) В - Варіант передньої повної дислокації суглобового диска з редукцією.

(СЛАЙД 38) С - Варіант передньої дислокації суглобового диска без редукції

(СЛАЙД 39) В даній класифікації пропонується ставити діагноз, де в першій частині тип структурних змін від 1 до 6, в другій - варіант дислокації СНЩС: А, В, С. Якщо структурні зміни відсутні, то діагноз звучатиме так: 1 А, 1 В, 1 С. Якщо структурні зміни відсутні, а рухи менісків анатомічно та функціонально правильні, то діагноз звучатиме так : 1 0 або 2 0 і так далі.

(СЛАЙД 40) На висновках дозвольте не зупинятись, оскільки ви були ознайомлені з ними до фахового семінару.

Дякую за увагу!

Рецензенти дали позитивні рецензії.

Було задано 24 запитань, на які здобувачем дані вичерпні відповіді.

У дискусії взяли участь: перший проректор закладу вищої освіти науково-педагогічної роботи доктор медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією Дворник В. М.; проректор закладу вищої освіти з навчальної роботи, доктор медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Аветіков Д. С.; доктор медичних наук, професор, професор кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Силенко Ю. І.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Куроєдова В. Д.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри терапевтичної стоматології Петрушанко Т. О.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри акушерства та гінекології №2 Ліхачов В. К.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики ортопедичної стоматології Король Д. М.; доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри пропедевтики терапевтичної стоматології Ткаченко І. М.; кандидат медичних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Скрипнікова Т. П.; доктор медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри терапевтичної стоматології Попович І. Ю.;

кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Колісник І. А.; кандидат медичних наук, доцент, завідувач кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів Гуржій О. В.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії Іваницька О. С.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Виженко Є. Є.; кандидат медичних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри післядипломної освіти лікарів-ортодонтів Стасюк О. А.; кандидат біологічних наук, доцент, доцент закладу вищої освіти кафедри фізіології Соколенко В. М.

ВИСНОВОК

1. Актуальність теми.

На основі даних наукових досліджень дисфункція скронево-нижньощелепного суглоба (ДСНЩС) характеризуються різною патофізіологією, клінічними проявами та супутніми захворюваннями. За статистикою, її поширеність на 90% більша серед жінок. Така гендерна схильність до розвитку ДСНЩС, як зазначено в літературі, пов'язана з поліморфізмом альфа-рецептора естрогену, який наявний у суглобі, що може пояснити підвищену чутливість до болю у жінок. Дослідження свідчать, що поширеність дисфункції серед патологій суглоба досягає близько 89%.

Американський оториноларинголог J. V. Costen припускав, що основними етіологічними факторами захворювання є оклюзійні порушення зубо-щелепної системи. У 1934 році він описав отомандибулярний синдром, що включав вушні та «псевдосинусні» симптоми. Вперше були описані симптоми ДСНЩС, і на його честь весь симптомокомплекс отримав назву «синдром Костена», як зазначено в Міжнародній класифікації хвороб десятого перегляду (МКХ-10). До вушних симптомів належать зниження слуху, відчуття закладеності у вусі, посилене при жуванні, шум у вухах, а також ниючий біль. «Псевдосинусні» симптоми характеризувалися головними болями з іррадіацією в очницю, що посилювалися

вночі. Згодом ці симптоми були перекласифіковані як больова ДСНЩС (K07.60 за МКХ-10). Визначити всі ці симптоми у пацієнтів із ДСНЩС важко, оскільки патогенетично захворювання часто проявляється лише одним або кількома з них.

Сучасні дослідження спростували оклюзійну теорію як єдину причину розвитку захворювання, підтверджуючи поліетіологічність ДСНЩС. Серед причин розвитку варто виділити аномалії прикусу, ортодонтичне лікування, бруксизм, ортопедичні патології, макро- та мікротравми, гормональні зміни, стрес тощо. В аспекті діагностики скронево-нижньощелепного суглоба (СНЩС) виокремлюють як органічні зміни в суглобі, що зустрічаються рідше (анкілоз, новоутвори, травми, артрози, артрити), так і дисфункціональні. Багатофакторна природа цього захворювання пояснює часті звернення пацієнтів до лікарів з цією патологією. Водночас дослідження вказують на значну поширеність дисфункції СНЩС серед жінок — 80% від загальної кількості пацієнтів. Гендерну залежність можна пояснити коливаннями рівня естрадіолу (E2) в різні вікові періоди жінок.

Естроген відіграє важливу роль у забезпеченні різних фізіологічних процесів як у чоловіків, так і у жінок. Він впливає на ріст, диференціацію та функцію тканин репродуктивної системи, а також підтримує щільність кісток і захищає від остеопорозу, знижує рівень холестерину. У мозку естроген регулює вироблення гонадотропіну, впливає на настрій і поведінку, а також уповільнює процеси, що призводять до деменції.

Естроген також впливає на розвиток, відновлення та метаболізм скронево-нижньощелепного суглоба та його структур — кістки, хряща і суглобового диска, беручи участь у регуляції болю. Коливання рівня естрогену в різні вікові періоди може ініціювати розвиток захворювань суглоба. Наприклад, у період менопаузи підвищується ризик дегенеративних змін у суглобі та остеопорозу через різке зниження рівня естрогену. Під час менструального циклу (МЦ) рівень естрадіолу коливається від 0,1 нг/мл до 0,4 нг/мл під час овуляції, тоді як під час вагітності він може досягати 15 нг/мл, а прогестерон — від 10 до 150 нг/мл. Дослідження (Truelove E, Goulet J-P, Stohler C, Sommers E, Greene C, personal communications, 1997) описують зниження або зникнення болю у вагітних жінок із ДСНЩС.

2. Тема дисертації на здобуття ступеня доктора філософії затверджена на засіданні кафедри пропедевтики хірургічної стоматології УМСА (протокол №3 від 29.09.2020 р.), на засіданні Проблемної комісії «Стоматологія» УМСА (протокол № 61 від 17.09.2020 р.) та на засіданні Вченої ради стоматологічного факультету УМСА (протокол № 3 від 28.10.2020 р.).

3. Зв'язок теми із державними або галузевими науковими програмами та планами робіт установи. Дисертаційна робота виконана у відповідності до науково-дослідницької роботи кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Полтавського державного медичного університету «Обґрунтування комплексного лікування функціональних порушень та удосконалення технологій оперативних втручань при захворюваннях щелепно-лицевої ділянки». Державний реєстраційний номер 0120U105551.

4. Особистий внесок здобувача у дисертації. Здобувачка визначила ключові гіпотези дослідження, які стосуються взаємозв'язку між гінекологічними факторами, гормональними змінами та патологіями СНЩС. Провела кореляційний аналіз між внутрішньосуглобовими патологіями та різними клінічними параметрами, що дозволило виявити взаємозв'язки між естрадіолом, остеокальцином та патологіями суглобів. На основі отриманих результатів розробила класифікацію внутрішньосуглобових патологій СНЩС за патогенетичними критеріями. Проаналізувала отримані результати та зробила висновки, які дозволили доповнити наукові знання про вплив гінекологічних патологій та гормональних змін на перебіг СНЩС. Крім того, підготувала наукові статті для публікації в наукових журналах.

5. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційна робота Коросташової Марії Анатоліївни виконана з використанням сучасного загальноприйнятого стоматологічного клінічного обстеження. Дослідження проводилось на базах комунальної установи «Полтавський обласний центр стоматології – клінічна стоматологічна поліклініка», кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Полтавського державного медичного університету.

У даному дослідженні проведено клінічне, функціональне та лабораторне обстеження 338 осіб віком 15-76 років.

Організація дослідження і методи статистичного аналізу є методологічно вірними. Під час дослідження було зібрано достатньо матеріалу для проведення статистичного аналізу. Представлені автором положення і висновки обґрунтовані одержаними даними і є логічним наслідком результатів досліджень. Методи дослідження є адекватними для вирішення завдань, визначених у роботі. Статистичну обробку отриманих результатів проведено в повному обсязі, їх вірогідність не викликає сумнівів.

6. Характеристика первинної документації. Комісія, затверджена наказом № 90-н від 23 жовтня 2024 року у складі Єрошенко Г. А. – доктора медичних наук, професора, завідувача кафедри біології (голова комісії); Колісник І. А. - кандидата медичних наук, доцента, доцента закладу вищої освіти кафедри пропедевтики хірургічної стоматології; Баля Г. М. - кандидата медичних наук, доцента, доцента закладу вищої освіти кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією; Скрипник В. П. - головного метролога університету, які перевірили стан первинної документації та матеріалів дисертації Коросташової Марії Анатоліївни та встановили, що документи представлені в повному обсязі, оформлені необхідним чином (пронумеровані, прошнуровані, скріплені печаткою). Порушень у веденні та оформленні первинних документів не знайдено.

Цифровий матеріал у перевірених комісією документах повністю базується на фактичному матеріалі проведених здобувачем досліджень.

Використані методи дослідження відповідають сучасним вимогам, адекватні меті роботи і поставленим завданням.

7. Висновок комісії з питань біомедичної етики.

Комісією з етичних питань та біоетики Полтавського державного медичного університету (протокол №232 від 11 листопада 2024 р.) видано рішення про відповідність проведених досліджень загальноприйнятим морально-етичним нормам. Клінічні дослідження проведено з дотриманням основних біоетичних

положень Конвенції Ради Європи про права людини та біомедицину (від 04.04.1997 р.), Гельсінської декларації Всесвітньої медичної асоціації про етичні принципи проведення наукових медичних досліджень за участю людини (1964–2008 рр.), а також наказу МОЗ України № 690 від 23.09.2009 р. Усі учасники дослідження підписали добровільну згоду на участь у клінічних спостереженнях.

8. Наукова новизна роботи.

Вперше показано значущу відмінність між жінками менструального циклу та жінками із аменореєю щодо частоти та характеру внутрішньосуглобових патологій, таких як передні дислокації менісків, сплюсненість суглобових головок, дегенеративні зміни менісків, остеофіти та гіпоплазія виростків.

Вперше було виявлено зв'язок між концентрацією естрадіолу та дегенеративними змінами менісків у жінок, що вказує на потенційний вплив гормонального статусу на розвиток внутрішньосуглобових патологій. Це відкриває нові перспективи для дослідження взаємозв'язку між гормональними змінами та прогресуванням дисфункції СНЩС.

Вперше виявлено кореляційний зв'язок між рівнем ОК та гіпоплазією виростків у пацієток з менструальним циклом. Цей результат є новим та перспективним для розуміння процесів кісткового метаболізму у молодих жінок.

Також вперше було використано програму Siemens Magnetom Avanto для вимірювання протонної щільності менісків (ПЩМ) СНЩС, що дозволило встановити різницю у протонній щільності заднього та переднього країв менісків у чоловіків та жінок і підтвердити статеві відмінності в розвитку дегенеративних змін менісків.

На основі результатів дослідження розроблено класифікацію внутрішньосуглобових патологій СНЩС за патогенезом, яка враховує найпоширеніші патології (механічні та структурні) та їхній зв'язок із патогенетичними механізмами.

9. Теоретичне значення.

Отримані результати мають важливе теоретичне значення для розширення знань про патогенез дисфункції скронево-нижньощелепного суглоба, зокрема

щодо впливу гормональних і гінекологічних факторів на розвиток патологій СНЩС. Встановлені закономірності сприяють поглибленню розуміння механізмів взаємозв'язку між змінами гормонального фону, гінекологічними захворюваннями та структурно-функціональними змінами у суглобах, що є основою для подальших досліджень.

Виявлений зв'язок рівня естрадіолу з дегенеративними змінами менісків є важливим для формування уявлень про роль статевих гормонів у процесах деструкції та регенерації суглобових тканин. Ці дані створюють основу для майбутніх досліджень з метою оцінки стану СНЩС у жінок з різним гормональним статусом.

Дослідження рівня остеокальцину поглиблює знання про маркери кісткової репаративної активності, особливо в умовах збереженого менструального циклу.

Результати щодо протонної щільності менісків розширюють розуміння про структурні особливості тканин СНЩС та можуть стати основою для подальшої розробки методик прогнозування і моделювання дегенеративних процесів у суглобах.

Дослідження ефективності використання капи при дисфункціях СНЩС дозволяє поглибити теоретичні знання про механізми впливу на м'язову активність та її асиметрію.

Нова класифікація внутрішньосуглобових патологій СНЩС має теоретичне значення для систематизації знань про різні патологічні стани суглоба. Вона базується на патогенетичних механізмах розвитку захворювань, що створює основу для подальшого вдосконалення діагностичних і лікувальних підходів.

10. Відповідність вимогам до оформлення дисертації. Дисертація викладена українською мовою на 207 сторінках загального тексту. Обсяг основного тексту включає перелік умовних скорочень, вступ, огляд літературних даних, характеристику матеріалів та методів дослідження, розділи власних досліджень, обговорення результатів, висновки й практичні рекомендації. Перелік використаних літературних джерел налічує 193 наукові праці (171 іноземних і 22

вітчизняних). Робота ілюстрована 18 таблицями, 44 рисунками, містить 14 додатків.

Дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 із змінами, внесеними Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.; «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

11. Практичне значення роботи. Отримані результати мають важливе клінічне значення для діагностики та лікування ДСНЩС, враховуючи вплив гормональних та гінекологічних факторів на розвиток патологій СНЩС. Це дозволяє лікарям більш точно підбирати терапію для жінок з гінекологічними захворюваннями та змінами гормонального фону, що є особливо актуальним для пацієнок з менструальним циклом та пацієнок з аменореєю. Запропонований науковий твір: «Анкета – дослідження пацієнок з гормонозалежною дисфункцією СНЩС». Дата реєстрації 11 вересня 2024 р. Новіков ВМ, Коросташова МА, Резвіна КЮ, Панькевич АІ, Колісник ІА, Гоголь АМ, Наурзбеков БА. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №129846. Науковий твір.

Результати щодо зв'язку естрадіолу з дегенеративними змінами менісків дозволяють використовувати цей показник для моніторингу та прогнозування стану СНЩС у жінок. Це може бути застосовано при розробці терапевтичних стратегій для пацієнок з дисфункцією СНЩС та гормональними порушеннями.

Дослідження остеокальцину відкриває нові можливості для використання його рівнів як маркера для оцінки кісткової репаративної активності, особливо у пацієнок з наявним менструальним циклом.

Також, результати щодо протонної щільності менісків можуть використовуватися для розробки нових методик оцінки стану менісків та прогнозування розвитку дегенеративних змін у пацієнтів з СНЩС.

Дослідження ефективності капи у пацієнтів із СНЩС допоможе в розробці індивідуалізованих підходів до лікування пацієнтів з ДСНЩС, зокрема для мінімізації асиметрії в м'язовій активності та запобігання розвитку подальших ускладнень. Запропоновано патент на корисну модель: Новіков ВМ, Коросташова МА, Додатко ВІ. Деклараційний патент на корисну модель №150462 «Головна пращеподібна шапочка». Україна, А61С 7/00, опубл. 23.02.2022, бюл. №8.

Нова класифікація внутрішньосуглобових патологій СНЩС має практичне значення для клінічної практики, оскільки вона дозволяє систематизувати різні патологічні стани СНЩС і вибирати найбільш адекватні методи лікування на основі патогенетичних механізмів розвитку захворювання. Запропонований науковий твір: Новіков ВМ, Коросташова МА, Резвіна КЮ, Панькевич АІ, Колісник ІА, Гоголь АМ. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №128997. Науковий твір «Класифікація внутрішньосуглобових порушень СНЩС за патогенезом А, В, С - варіанти дислокації менісків». Дата реєстрації 12 серпня 2024 р.

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в лікувальний процес Комунального підприємства «ПОКЛ ім. М. В. Скліфосовського ПОР», кафедри дитячої стоматології Ужгородського національного університету, кафедри стоматології Харківського національного медичного університету, кафедри ортопедичної стоматології, цифрових технологій та імплантології Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика (м.Київ), кафедри терапевтичної, кафедри ортопедичної та кафедри дитячої стоматології Полтавського державного медичного університету, кафедри терапевтичної, кафедри ортопедичної та кафедри дитячої стоматології Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

12. Повнота опублікування результатів дисертації. На основі матеріалів дисертації опубліковано та висвітлено основні положення у 15 наукових працях. З них у фахових виданнях, рекомендованих МОН України, що цитуються міжнародними наукометричними базами опубліковано 6 статей. 1 – у закордонних виданнях, що входить до наукометричної бази Scopus. 1 – у

виданнях що індексуються Web of Science. 4 тези доповідей в матеріалах науково-практичних конференцій. Отримано 1 патент України на корисну модель та 2 авторських права на твір.

Повнота опублікування результатів дисертації повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 із змінами, внесеними Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р. та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

13. Апробація результатів дисертації. Під час підготовки дисертації результати дослідження були представлені на науково-практичній конференції з міжнародною участю на Всеукраїнській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Інноваційні методи в діагностиці та лікуванні стоматологічних захворювань на сучасному етапі» - ПДМУ. Полтава, 27-28 жовтня 2022 року; на Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих учених «Медична наука – 2022» - ПДМУ. Полтава, 2 грудня 2022 р.; на навчально-науковій конференції «XXVII конгресі студентів та молодих учених «Майбутнє за наукою» – Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України. Тернопіль, 10-12 квітня 2023 р.; в матеріалах XX наукової конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю «Перший крок в науку» – Вінницький національний медичний університет ім. Пирогова. Вінниця, 21-22 квітня 2023 р.; в матеріалах науково-практичної конференції «Патології скронево-нижньощелепного суглоба: діагностика, протоколи дослідження та лікування» – ПДМУ. Полтава, 21 травня 2024 р.

14. Особистий внесок здобувача до наукових праць.

1. Рибалов ОВ, Новіков ВМ, Яценко ПІ, Андріянова ОЮ, Іваницька ЕС, Коросташова МА. Рентгенологічні та МРТ характеристики дисфункції скронево-нижньощелепного суглобу компресійного генезу. Вісник проблем

- біології і медицини. 2019;(4)1(153):335–338. doi:10.29254/2077-4214-2019-4-1-153-335-338 (Здобувачем проведений аналіз отриманих результатів, формулювання висновків, а також підготовку літературного огляду. Співавтори: О.В. Рибалов — концепція дослідження, наукове керівництво, редакція тексту статті; В.М. Новіков — проведено обстеження хворих, статистична обробка отриманих даних; П.І. Яценко — технічна підтримка дослідження, допомога в інтерпретації результатів; О.Ю. Андріянова — участь у підготовці матеріалів до публікації; Е.С. Іваницька — проведення окремих клінічних обстежень).
2. Новіков ВМ, Резвіна КЮ, Швець АІ, Коросташова МА. Взаємозв'язок дисфункції скронево-нижньощелепного суглоба в пацієнток із гінекологічними змінами в анамнезі за даними анкетування. Український стоматологічний альманах. 2020;(4):53–56. doi:10.31718/2409-0255.4.2020.10 (Здобувачем проведений літературний пошук, написання статті. Співавтори: В.М. Новіков – проведено обстеження хворих, статистична обробка отриманих результатів, оформлення статті; К.Ю. Резвіна – аналіз даних і участь у підготовці методологічного розділу статті А.І. Швець – редакція тексту статті та формулювання висновків).
 3. Новіков ВМ, Коросташова МА, Додатко ВІ, Свирида ОС, Ющенко ЯО. Роль магнітно-резонансного дослідження в лікуванні дисфункції скронево-нижньощелепного суглоба. Український стоматологічний альманах. 2021;(2):59–63. doi:10.31718/2409-0255.2.2021.11 (Здобувачем проведено обстеження пацієнтів, літературний пошук. Співавтори: В.М. Новіков – наукове консультування та допомога у формулюванні висновків, організація магнітно-резонансних досліджень,; В.І. Додатко –статистична обробка отриманих даних,; О.С. Свирида – участь в інтерпретації результатів; Я.О. Ющенко – підготовка графічного матеріалу та оформлення статті).
 4. Коросташова МА, Новіков ВМ, Резвіна КЮ, Панькевич АІ., Колісник ІА, Гоголь АМ. Клініко-рентгенологічні паралелі при діагностиці захворювань та дисфункції скронево-нижньощелепного суглобу. Актуальні проблеми

сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2022;22(3-4):120–122. doi:10.31718/2077-1096.22.3.4.126 (Здобувачем проведено обстеження пацієнтів, аналіз клінічних дани. Співавтори: В.М. Новіков – організацію рентгенологічних досліджень, а також літературний пошук, статистична обробка отриманих результатів та оформлення статті; К.Ю. Резвіна – участь у проведенні рентгенологічних досліджень та інтерпретація їх результатів; А.І. Панькевич – редакція тексту статті; І.А. Колісник – підготовка ілюстративного матеріалу; А.М. Гоголь – консультування щодо методології дослідження).

5. Коросташова МА, Новіков ВМ, Резвіна КЮ, Панькевич АІ., Колісник ІА, Гоголь АМ. Етапи лікування захворювань скронево-нижньощелепного суглобу та його особливості. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2023;23(2.1):120–122. doi:10.31718/2077-1096.23.2.1.120 (Здобувачем проведено обстеження пацієнтів, узагальнення клінічних даних, а також літературний пошук. Співавтори: В.М. Новіков – проведено підготовку плану лікування, обстеження пацієнтів, аналіз отриманих результатів та оформлення статті; асист. К.Ю. Резвіна – участь у розробці методології лікування; А.І. Панькевич – редакція тексту статті та формулювання висновків; І.А. Колісник – підготовка ілюстративного матеріалу та перевірка коректності даних; А.М. Гоголь – консультація з організації лікувального процесу).
6. Новіков ВМ, Горбаченко ОБ, Резвіна КЮ, Коросташова МА. Статистичний аналіз поширеності внутрішніх розладів скронево-нижньощелепних суглобів у пацієнток на основі класифікації за С. Н. Wilkes. Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2024;24(2):87–91. doi:10.31718/2077-1096.24.2.87 (Здобувачем написаний рукопис, збір та узагальнення даних. Співавтори: Новіков В.М. надано матеріали для дослідження, створено концепцію та дизайн, адміністративна підтримка; Горбаченко О.Б. - аналіз та інтерпретація

результатів; Резвіна К.Ю. - редагування рукопису; остаточне затвердження рукопису).

7. Novikov VM, Pankevych AI, Gogol AM, Kolisnyk IA, Rezvina KYu, Korostashova MA. Correlation of temporomandibular joint changes in reproductive-age female patients according to the pathogenetic classification. Світ медицини та біології. 2024;(3)89:137–141. doi:10.267224/2079-8334-2024-3-89-137-141 (*Web of Science*) (Здобувачем проведено аналіз клінічних даних відповідно до патогенетичної класифікації, а також виконано літературний пошук. Співавтори: В.М. Новіков – обстеження пацієнток репродуктивного віку участь в інтерпретації даних; А.І. Панькевич – наукове консультування та редакція тексту статті; А.М. Гоголь – консультація щодо класифікації та висновків; І.А. Колісник – підготовка графічного матеріалу; К.Ю. Резвіна – участь у зборі даних та підготовці тексту статті).
8. Rybalov OV, Yatsenko PI, Andriyanova OYu, Ivanytska ES, Korostashova MA. Functional disorders of the salivary glands in patients with compression and dislocation dysfunction of the temporomandibular joint and their correction. Wiad Lek. 2021;74(7):1695-1698. doi:10.36740/WLek202107124 (*Scopus*) (Здобувачем проведено збір та аналіз даних, статистичний аналіз. Співавтори: О.В. Рибалов - концепція та дизайн роботи, остаточне затвердження статті; П.І. Яценко - концепція та дизайн роботи, написання статті; О.Ю. Андріянова– критичний огляд; О.С. Іваницька– написання статті).
9. Новіков ВМ, Резвіна КЮ, Коросташова МА, Додатко ВІ, Ющенко ЯО. Дисфункція скронево-нижньощелепного суглоба. Методи діагностики та лікування. II International science group international scientific and practical conference "Modern trends of scientific development" Vancouver, Canada. January 18-21, 2022. doi - 10.46299/ISG.2022.I.II
10. Новіков ВМ, Свирида ЕО, Ступіна ЮВ, Коросташова МА, Додатко ВІ. Сучасні методи діагностики захворювань скронево-нижньощелепного

суглоба. V International scientific and practical conference "Trends of Modern science and practice" Ankara, Turkey. February 8-11, 2022. doi - 10.46299/ISG.2022.I.V

11. Коросташова МА, Новіков ВМ. Особливості деформуючого артрозу скронево-нижньощелепного суглобу на етапі гормональної перебудови організму людини. Перший крок в науку: матеріали XX наук. конф. студентів та молодих вчених з міжнар. участю. Вінниця, 21–22 квітня 2023 р. Вінниця; 2023. С. 607–608.
12. Коросташова МА, Новіков ВМ. Дослідження захворювань скронево-нижньощелепного суглобу у пацієнток різного вікового періоду. Матеріали навчально-наукової конференції XXVII Конгрес студентів та молодих учених «Майбутнє за наукою». Тернопільський Національний Медичний Університет імені І. Я. Горбачевського. 10-12 квітня 2023 р. Ст. 74–75.
13. Новіков ВМ, Коросташова МА, Додатко ВІ. Деклараційний патент на корисну модель №150462 «Головна пращеподібна шапочка». Україна, АБІС 7/00, опубл. 23.02.2022, бюл. №8.
14. Новіков ВМ, Коросташова МА, Резвіна КЮ, Панькевич АІ, Колісник ІА, Гоголь АМ. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №128997. Науковий твір «Класифікація внутрішньосуглобових порушень СНЩС за патогенезом А, В, С - варіанти дислокації менісків». Дата реєстрації 12 серпня 2024 р.
15. Новіков ВМ, Коросташова МА, Резвіна КЮ, Панькевич АІ, Колісник ІА, Гоголь АМ, Наурзбеков БА. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №129846. Науковий твір «Анкета – дослідження пацієнток з гормонозалежною дисфункцією СНЩС». Дата реєстрації 11 вересня 2024 р.

15. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Дисертаційна робота Коросташової Марії Анатоліївни відповідає спеціальності 221 – Стоматологія.

16. Характеристика здобувача, його творчий шлях у науці, ступінь його наукової зрілості тощо. Коросташова Марія Анатоліївна, 1996 року народження,

освіта вища, у 2018 році закінчила стоматологічний факультет Української медичної стоматологічної академії МОЗ України за спеціальністю «Стоматологія».

З 2018 по 2020 р.р. навчалася в інтернатурі зі спеціальності «Стоматологія» на кафедрі післядипломної освіти лікарів-стоматологів Української медичної стоматологічної академії.

З 2020 року навчається в очній аспірантурі на кафедрі пропедевтики хірургічної стоматології Полтавського державного медичного університету (до 01.05.2021 р. – Українська медична стоматологічна академія).

За час виконання дисертаційної роботи здобувачка набула теоретичні знання, уміння, навички та відповідні компетентності, передбачені освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії в Полтавському державному медичному університеті зі спеціальності 221 – Стоматологія, оволоділа методами сучасних клініко-лабораторних, функціональних досліджень, методами планування, узагальнення та аналізу одержаних результатів, підготовки оригінальних наукових публікацій, оформлення дисертаційної роботи.

Індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план виконано в повному обсязі відповідно до змісту та встановлених термінів.

17. Результати перевірки на наявність неправомірних запозичень.

Полтавський державний медичний університет має внутрішню систему перевірки академічних текстів на наявність запозичень. Академічні тексти перевіряються на основі Положення «Про порядок перевірки у Полтавському державному медичному університеті текстових документів – магістерських, кандидатських і докторських дисертаційних робіт, звітів за науково-дослідними роботами, наукових публікацій, навчальної літератури, навчально-методичних видань та засобів навчання на наявність плагіату», що базується на чинному законодавстві України. Публікації та дисертаційна робота Коросташової Марії Анатоліївни не містять виявлених текстових та інших запозичень.

Рекомендації щодо офіційного захисту. На основі представленої дисертаційної роботи, прилюдного її обговорення, відповідей на запитання та

відгуків офіційних рецензентів учасники фахового семінару при Полтавському державному медичному університеті вважають, що дисертаційна робота здобувача ступеня PhD кафедри пропедевтики хірургічної стоматології Коросташової Марії Анатоліївни за темою «Удосконалення діагностики та комплексного лікування пацієнтів з дисфункціями скронево-нижньощелепного суглобу, обумовлених змінами гормонального стану» є закінченим науковим дослідженням, що вирішує наукове завдання, яке полягає у підвищенні ефективності діагностики у пацієнтів з хворобами скронево-нижньощелепного суглоба через вивчення впливу гормональних змін на функцію та топографію елементів суглоба та подальше застосування ортопедичної корекції в складі комплексного лікування.

Дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затверджених Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 із змінами, внесеними Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р. та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 та може бути представлена до офіційного захисту зі спеціальності 221 – Стоматологія.

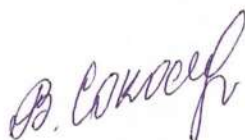
Висновок прийнято одногосно.

Голова фахового семінару,
д.мед.наук, професор

Юрій СИЛЕНКО

Секретар фахового семінару,
к.б.н., доцент

Валентина СОКОЛЕНКО